

Cèlia CAÑELLAS i Rosa TORAN: *Els governs de la ciutat de Barcelona (1875-1930): Eleccions, partits i regidors. Diccionari biogràfic*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2013, 211 pàgines.

L'estiu de 1987, les autores d'aquest llibre van presentar els resultats de les seves primeres cerques sobre la composició política de l'Ajuntament de Barcelona, una de les institucions de govern més importants de Catalunya. Ho feren al taller de treball que, a instàncies del llavors denominat Centre Ortega y Gasset i el Departament d'Història Moderna i Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona se celebrà a la Universitat de Lleida, en aquells moments encara Estudi General. L'objectiu de l'encontre era posar en comú un conjunt de qüestions relacionades amb la Catalunya de la Restauració i el lent procés de modernització política d'un règim liberal titllat d'oligàrquic i caciquil. El títol del llibre on es reuniren les diverses participacions, *Actituds polítiques i control social a la Catalunya de la Restauració (1875-1923)* (Lleida, 1989), pretenia recollir les aportacions entorn de les característiques i dificultats d'un procés que no ha deixat de contemplar-se des del punt de vista historiogràfic fins al moment actual. Aleshores les autores ja compartiren amb un col·lectiu integrat per llavors joves promeses de la historiografia catalana com són J. B. Culla, Àngel Duarte, Manel Risques, Joaquim Albareda, Andreu Mayayo o el recordat Pere Anguera, entre d'altres, els seus treballs pioners sobre el substrat socioeconòmic dels consistoris barcelonins entre 1875 i 1901. Amb aquest treball les autores encetaven una gran recerca sobre la classe política barcelonina, com bé remarca el prologuista de l'obra, el professor de Borja de Riquer, un dels impulsors, juntament amb el professor José Varela Ortega, d'aquella primerenca trobada.

Aquestes expectatives, resultat d'una investigació construïda amb calma i rigor, ja es van avançar en el llibre que el 1996 publicaren amb el títol *El personal polític de l'Ajuntament de Barcelona (1877-1923). Del provincianisme corporatiu al cosmopolitisme classista (1877-1923)*, editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Amb el tall cronològic situat a l'inici de la Dictadura de Primo de Rivera, es dibuixaren les dues grans etapes que, també a escala municipal, es feren paleses a Barcelona a partir de la línia divisòria de 1901, quan la fi del tornisme dinàstic en la representació municipal obria pas a polítics locals de diferent significació social. D'uns regidors representants d'uns interessos econòmics corporatius i d'un caciquisme sense fissures, com el que imperà entre 1875 i 1901, es passà a un personal polític al servei d'uns idearis, expressats a través de la competència política. Aquesta és la conclusió que les autores reiteren en el seu darrer treball, en el qual es parla de manera global d'eleccions, partits i regidors presents a l'Ajuntament barceloní entre 1875 i 1930.

En realitat, l'obra versa sobre el tortuós camí de l'adquisició de la representativitat política a la Catalunya del darrer terç del segle XIX i del primer terç del segle XX, de com n'ha estat de difícil superar les restriccions econòmiques i de legitimitat política garantits d'una veritable competitivitat en l'àmbit municipal. Per això, fins a les reformes de Maura de 1907 no es pot parlar de canvis sensibles en les condicions econòmiques que limitaven la possibilitat de sortir elegit per a un càrrec públic, mentre que moltes restriccions en l'exercici de la democràcia política a través del sufragi universal romandrien incòlumes fins la fi de la Dictadura primoriverista.

El registre de les vicissituds de la vida econòmica, política, social i cultural catalana al llarg de més de cinquanta anys crucials, constitueix una de les principals aportacions d'aquesta obra en la qual les dues etapes clàssiques que hem comentat queden millor definides, respectivament, per la subordinació i fidelitat al poder central, representat pels governadors civils, i a la jerarquització administrativa de l'Estat, que s'estén entre 1875 i 1902, i per la progressiva configuració d'una societat que, essencialment a Barcelona, es traduí, entre 1902 i 1930, en la substitució dels partits monàrquics del torn dinàstic per forces antidinàstiques com ara el catalanisme conservador de la Lliga Regionalista, més modern i renovador des del punt de vista social que el monarquisme, i el republicanisme aspirant a canviar les estructures d'Estat. El poc pes assolit pel republicanisme no llerrouxista, per la denominada esquerra nacional catalana, la persistència de trets pseudodemocràtics, com ara les alcaldies de reial ordre fins a 1917, i les circumstàncies en què es desenvoluparen els canvis econòmics i les lluites socials en un context de postguerra europea marcaren els límits de la modernització d'una pretesa política de masses que, per un moment, es veié factible.

No hi ha dubte que les autores aconsegueixen mostrar, a través de la formació dels govern de la ciutat, la complexitat de la vida catalana en general i de la lluita per l'autonomia municipal enfront de l'Estat en particular. A la fi es reivindicaven més competències i més recursos en un moment en què la capital s'estava transformant en una gran metròpoli que a la darrereria dels anys trenta ja superaria el milió d'habitants. Barcelona es convertí en una ciutat necessitada de noves infraestructures i serveis, i els comicis municipals, per la seva importància i proximitat a l'electorat, assoleixen una importància clau. Per això mateix, resulta de gran interès saber qui eren els homes que estaven en cada moment al capdavant del consistori i com va evolucionar la seva representativitat social o com es donà el pas de la presència majoritària de la classe elitista del primer període a la formació d'una nova generació de gestors procedents dels sectors tècnics i professionals que trobaren en el consistori una escola de formació política i una palanca de promoció personal.

De fet, en el llibre es reflecteix el dinamisme social i polític que visqué Catalunya durant els anys de neutralitat en el marc de la primera guerra mundial, així com l'aparició d'unes noves xarxes d'influència lligades a qüestions clàssiques com ara el favoritisme, l'especulació i la corrupció, present en tots els sectors, des dels republicans llerrouxistes, molt ben situats dins del consistori, al regionalistes, començant pel seu líder Francesc Cambó –com bé assenyalava Borja de Riquer en el seu pròleg de presentació del que anomena un «llibre instrumental» per la documentació bàsica que hi aporta i analitza amb relació a la identificació dels gestors municipals. La vinculació que permet el llibre entre política, influències i negocis, a través de les més de 800 semblances personals que aporta, constitueix, com bé s'ha assenyalat en altres comentaris, un dels mèrits més remarcables de l'obra.

Per això mateix, el llibre, a partir de la construcció metodològica que ofereix sobre el paper jugat pel poder local en la consolidació de l'Estat modern i de l'assaig de prosopografia que l'acompanya, se situa en el camí de les renovacions més recents de la biografia

històrica, com bé posen de manifest el conjunt diccionaris que des de fa uns anys van apareixent sobre el parlamentarisme espanyol i català, seguint un model que la historiografia europea fa ja molt temps que va començar a recórrer. A la fi, tot un repte i un esforç reeixit i meritori que reverteix decididament en un major coneixement de la classe política barcelonina i catalana en els moments decisius del trànsit d'un segle a un altre.

Conxita MIR
Universitat de Lleida